

WPLYW OPODATKOWANIA I PŁATNOŚCI TRANSFEROWYCH NA POZIOM NIERÓWNOŚCI DOCHODOWYCH W WYBRANYCH KRAJACH OECD

mgr Aleksandra Sylwia Bolejko

STRESZCZENIE

Od przeszło dwustu lat ekonomistów nurtuje podstawowe pytanie: dlaczego niektóre państwa stały się bogate, zaś inne pozostają biedne. Od lat podejmowana jest próba rozwiązania problemu, w jaki sposób biedniejsze kraje mogą wstąpić na ścieżkę trwałego rozwoju, zredukować ubóstwo oraz osiągnąć względny dobrobyt w dłuższym okresie. Ekonomia rozwoju próbuje stawić czoła problemom nasilającego podziału świata na bogatych oraz biednych. Pod koniec 1940 roku, występowały tak duże różnice między krajami, że nie potrafiono wyjaśnić źródeł tej asymetrii w kategoriach wyposażenia państwa w czynniki produkcji, poziom techniki czy też realizowanej polityki gospodarczej. Doświadczenia po okresie wojennym pokazują, że wzrost gospodarczy jest koniecznym warunkiem, jednak niewystarczającym dla rozwoju gospodarczego. Kraje pozbawione odpowiedniego podziału dochodu oraz bogactwa nie będą w stanie ograniczyć nierówności. Według opinii ekonomistów interesujących się problematyką rozwojową rośnie liczba dowodów na to, że pogłębiające się nierówności nie sprzyjają rozwojowi gospodarczemu.

Zagadnienia dotyczące nierówności rozkładu dochodów są istotne tak z naukowego, jak praktycznego punktu widzenia. Poziom rozwarstwienia dochodowego jest intensywnie eksplorowany i stanowi obiekt zainteresowania oraz analizy wielu badaczy z całego świata. Tematykę tą podjął już w latach 50-tych XX wieku w kontekście wzrostu gospodarczego S. Kuznets - amerykański ekonomista, laureat Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii w 1971 roku. O tym, że kwestia nierówności rozkładu dochodów jest heurystycznie płodna, świadczy otrzymanie wspomnianej nagrody w 2015 roku przez A. Deatona za analizę konsumpcji, ubóstwa i dobrobytu. Problematyka nierówności dochodów ma zarówno charakter deskryptywny, ale również normatywny. Drugi nurt wskazuje na znaczenie interdyscyplinarności w podejściu do badań, ponieważ problematyki tej nie można wiarygodnie analizować tylko z punktu widzenia uwarunkowań stricte ekonomicznych.

Współcześnie pojęcie nierówności ekonomicznych odnosi się do zróżnicowania w podziale majątku, dochodu, wydatku, bądź płac. Z kolei nierówności dochodowe nawiązują bezpośrednio do dysproporcji w rozkładzie dochodów. Nierówności ekonomiczne istniały od początku dziejów, jednakże pod koniec XX w. tempo, z jakim rozwarstwienie dochodowe

zaczęło narastać nabrało niepokojącego charakteru. Podział dobrobytu na świecie, jak i w poszczególnych państwach jest asymetryczny. Ponadto istniejące rozwarstwienie dochodowe systematycznie poszerza swoją skalę oraz głębokość. Na przełomie ostatnich dziesięcioleci zauważalne jest zjawisko wzrostu nierówności.

Powstające wielkie nierówności dochodowe niosą za sobą powiększenie sfery biedy, której dalszy wzrost został uznany za jedno z głównych niebezpieczeństw dla przyszłości świata. Najnowszy raport UNICEF, poświęcony nierównościom i ubóstwu dzieci, wskazuje, że pogłębiające się nierówności w znacznym stopniu wpływają nie tylko na obecne życie najmłodszych, ale również na ich możliwości oraz szanse w przyszłości. Co więcej, istniejące zróżnicowanie może także przyczynić się do ograniczenia perspektywy dochodów przyszłych pokoleń. Dysproporcje globalne znalazły również swoje odzwierciedlenie w Agendzie ONZ dotyczącej „Celów Zrównoważonego Rozwoju” (*Sustainable Development Goals – SDGs*). Zagadnieniu nierówności dotyczy cel nr 10 – „Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami”. W związku z tym, tak bardzo niepokojące jest pogłębianie się nierówności w krajach wysoko rozwiniętych. Uznając istotność problematyki rozwarstwienia dochodowego, w pracy szczególną uwagę poświęcono podatkom oraz płatnościom transferowym, których odpowiednia struktura może przyczynić się do ograniczenia poziomu nierówności dochodowych w okresie długim.

W ciągu ostatnich czterdziestu lat poziom rozwarstwienia dochodowego znacząco wzrósł w większości krajów należących do OECD. W szczególności uległy zwiększeniu dysproporcje pomiędzy biegunami ubóstwa i bogactwa. W 2014 roku dochody 10% najbogatszych przekraczały 9,5-krotnie dochody 10% najbiedniejszych. Porównując, w latach 80-tych ubiegłego wieku relacja ta wynosiła 7:1. Obecnie, nierówności dochodowe biją wszelkie rekordy. Według raportu „Reward Work, Not Wealth” (Nagradzajmy pracę, nie bogactwo) opublikowanego przez Oxfam International, 26 najbogatszych osób na świecie ma porównywalnie tyle samo majątku co 3,8 miliarda najbiedniejszych osób. W 2017 roku, aż 82% bogactwa wytworzonego na świecie trafiło do 1 proc. najbogatszych. W ciągu ostatniej dekady wynagrodzenia zwykłych pracowników rosły średnio 2% rocznie, zaś w tym samym czasie wzrost zamożności miliarderów wyniósł 13% rocznie. W ciągu 2018 roku miliarderzy zwiększyli swój łączny majątek o 762 miliardy dolarów. Taka suma wystarczyłaby na siedmiokrotne zlikwidowanie skrajnego ubóstwa na świecie.

Obecny poziom zróżnicowania dochodowego w krajach OECD przyczynia się do prowadzenia odpowiednio zaprojektowanej polityki jego zmniejszenia. Istotną współcześnie rolę państwa powinno być przeciwdziałanie skutkom ostrego pogłębiania się nierówności

dochodowych. W tym celu podporządkowana jest polityka społeczna, której zadaniem powinno być zapewnianie wzrostu dochodów oraz poziomu życia obywateli przy jednoczesnej, względnej równowadze makroekonomicznej. Sposobu na polepszenie poziomu życia społeczeństwa, szuka m.in. ekonomia dobrobytu, której zwolennicy zalecają, w sytuacji znacznego rozwarstwienia dochodowego, wspieranie płatnościami transferowymi przez państwo osób znajdujących się na najniższym szczeblu drabiny społecznej.

Państwa wysoko rozwinięte wchodzące w skład OECD, prowadzą aktywną politykę redystrybucji dochodów, która jest realizowana za pośrednictwem systemu fiskalnego. Wykazują one wyraźne różnice, zarówno jeżeli chodzi o skalę nierówności dochodowych, jak również model prowadzonej polityki ich ograniczania. Kraje skandynawskie charakteryzują się niewielkim rozwarstwieniem dochodowym, zaś obowiązujące w nich systemy podatkowe można określić jako neutralne. Belgia, Francja, Włochy, Czechy, Estonia, Słowacja i Słowenia cechują się także względnie egalitarnym podziałem dochodów, jednakże w krajach tych obowiązuje wysoce progresywne opodatkowanie. Poziom zróżnicowania w Stanach Zjednoczonych, Portugalii, Turcji, Izraelu, Chile oraz Meksyku jest ponadprzeciętny przy małej roli podatków w ich redukowaniu. Z kolei w krajach anglojęzycznych (Wielkiej Brytanii, Irlandii, Kanadzie, Australii, Nowej Zelandii), oraz w Japonii i Korei dysproporcje dochodowe są znaczące, pomimo wysokiej progresji systemów podatkowych.

Może to świadczyć prawdopodobnie o tym, że wysoki poziom nierówności dochodowych nie jest nieunikniony i może wynikać z oddziaływania reakcji polityki gospodarczej, która odpowiednio zaprojektowana może redukować nierówności tworzone przez siły rynkowe. Wysoki poziom oraz rosnący trend nierówności dochodowych i majątkowych stanowi jeden z najważniejszych współcześnie problemów świata. Rozwarstwienie dochodowe może mieć wielorakie negatywne konsekwencje gospodarcze, społeczne i polityczne.

Celem pracy jest zbadanie związku między poziomem pierwotnych i wtórnych nierówności dochodowych, a poziomem opodatkowania i płatności transferowych. W tym celu przeprowadzono szczegółową analizę korelacyjną oraz zbudowano jednorównaniowe modele ekonometryczne, które opisują zależności między współczynnikiem Giniego przed opodatkowaniem i transferami socjalnymi w wybranych do analizy krajach OECD a czynnikami wpływającymi na poziom tej miary w latach 2004-2015. Z metodologicznego punktu widzenia, do tej pory nie zostały zbudowane modele ekonometryczne, które opisują zależności pomiędzy poziomem nierówności dochodowych w wybranych krajach wysoko rozwiniętych i czynnikami dotyczącymi płatności transferowych (po stronie wydatków publicznych) i opodatkowania (po stronie dochodów publicznych), które mają wpływ na

ten poziom. Analiza zróżnicowania rozkładu dochodu stanowi bardzo ważny obszar badawczy, dlatego że dotyczy problematyki niejednorodności w poziomie życia poszczególnych grup społeczeństwa i nie była dotychczas w tym kontekście podejmowana. Zjawisko nierówności dochodowych było analizowane jedynie pod względem: zmiany miar nierówności dochodów w czasie, zależności między wartością dochodu i wielkością gospodarstwa domowego oraz zależności między poziomem nierówności dochodów a wybranymi miernikami rynku pracy i rozwoju gospodarczego. Wnioski płynące z analizy mogą posiadać walory aplikacyjne dla celów polityki ekonomiczno-społecznej poprzez wskazanie narzędzi polityki gospodarczej, które w największy sposób przyczyniają się do zmniejszenia nierówności w rozkładzie dochodów.

Problemem badawczym jest odpowiedź na pytanie:

- Czy skala płatności transferowych i wpływów podatkowych oddziałuje na poziom nierówności dochodowych?

Do realizacji celu wyznaczone zostały następujące pytania szczegółowe o charakterze pomocniczym:

- Jakie podatki mają decydujący wpływ na rozwarstwienie dochodowe?
- Które z narzędzi redystrybucyjnych w największym stopniu przyczynia się do zmniejszenia nierówności rozkładu dochodów?

Hipoteza główna sprowadza się do stwierdzenia, że poziom pierwotnych i wtórnych nierówności dochodowych determinowany jest skalą wydatków na płatności transferowe oraz poziomem wpływów podatkowych, i że transfery socjalne w większym stopniu niż sposoby opodatkowania wpływają na zmniejszenie poziomu wtórnych nierówności dochodów.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, ze wstępu i zakończenia. We wprowadzeniu dokonano wstępnej konceptualizacji oraz zaproponowano kierunek badań.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym „Nierówności społeczne a nierówności dochodowe” najpierw zdefiniowano pojęcie równości i związaną z nim niespójność postulatów, aby w dalszej części móc rozważać zagadnienie nierówności dochodu versus efektywności. W rozdziale tym szczególną uwagę poświęcono również kwestii nierówności i sprawiedliwości dystrybtywnej, a także przedstawiono poglądy przedstawicieli różnych ideologii na jej temat. Zjawisko nierówności jest bardzo skomplikowane i ma wielowymiarowy charakter. Istotne zagadnienie stanowi zróżnicowanie ekonomiczne, w odniesieniu do którego problematyczną kwestią jest zestawienie skutków pozytywnych i negatywnych. Nierówności

dochodowe i majątkowe zazwyczaj stanowią czynnik determinujący bardzo trudną sytuację życiową najbiedniejszych grup społecznych. Z drugiej strony, istnienie nierówności ekonomicznych może być zjawiskiem korzystnym, pod warunkiem, że będą one społecznie akceptowalne. Różne objawy nierówności mają często wspólny mianownik. Z tej przyczyny, na końcu rozdziału przedstawiony został związek nierówności społecznych z nierównościami ekonomicznymi.

Rozdział drugi koncentruje się na zagadnieniu nierówności dochodowych. Na początku zaprezentowane zostało pojęcie nierówności dochodowych i wyszczególnione zostały ich przyczyny. Wzrost nierówności dochodowych nie jest nieunikniony, ale wynika ze splotu oddziaływania procesów gospodarczych takich jak globalizacja czy postęp technologiczny i reakcji polityki gospodarczej, która może łagodzić dysproporcje tworzone przez siły rynkowe. W rozdziale tym, podjęto również rozważania związane z funkcjonalnym a podmiotowym podziałem dochodów. Na koniec, opisane zostały konsekwencje nierówności dochodowych. Najważniejszym potencjalnym ekonomicznym kosztem wysokich i rosnących nierówności jest osłabienie tempa wzrostu gospodarczego. Wobec tego, przedstawione zostały cztery główne nurty, prezentujące kanały poprzez które nierówności dochodowe wpływają na wzrost. Niski wzrost gospodarczego sprawia, że istniejące zróżnicowanie ekonomiczne jest dla większości społeczeństw trudniejsze do zaakceptowania, niż w przypadku odczuwalnego wzrostu gospodarczego. Nierówności dochodowe mogą prowadzić do niekorzystnych skutków gospodarczych, społecznych i politycznych. Do najważniejszych należy zaliczyć przede wszystkim: wzrost zachowań nieakceptowanych społecznie, wzrost niepokoju społecznego, poszerzanie obszarów ubóstwa, akumulacji majątku w rękach niewielkiej grupy ludzi, a także konieczność zwiększania obciążeń państwa dla celów polityki społecznej.

W rozdziale trzecim pod tytułem: „Opodatkowanie i transfery socjalne jako narzędzie redukcji nierówności” opisana została polityka podatkowa oraz polityka społeczna, w której poruszono kwestię sprawiedliwego podziału dochodu. Nierówności dochodów stanowią przesłankę do ingerencji państwa w mechanizm rynkowy, dlatego szczególną uwagę poświęcono charakterystyce pojęcia redystrybucji, jej rodzajów, narzędzi, a także motywów i celów. Przyjmuje się, że najpowszechniej stosowanym przez państwo instrumentem służącym łagodzeniu nierówności w dochodach społeczeństwa jest podatek dochodowy od osób fizycznych. Ze zgromadzonych dochodów publicznych finansowane są m.in. zasiłki i transfery socjalne na rzecz grup społecznych, które nie uzyskują dochodów z tytułu świadczenia pracy, a także odbywa się nieodpłatne dostarczanie dóbr publicznych. Zarówno transfery pieniężne, jak i różnego rodzaju podatki to instrumenty, dzięki którym państwo może skutecznie łagodzić

różnice w podziale dochodów, a tym samym wpływać na maksymalizację dobrobytu społecznego. Dodatkowo za potrzebą tych działań przemawiają nie tylko argumenty natury ekonomicznej, lecz i etycznej związane z poczuciem sprawiedliwości społecznej. Na koniec, zaprezentowano modelowy obraz różnych systemów polityki społecznej, wywodzących się z odmiennych filozofii społecznych.

W czwartym rozdziale skoncentrowano się na omówieniu wybranego do analizy miernika poziomu nierówności dochodowych, którym jest współczynnik Giniego. Następnie przedstawione zostały kryteria brane pod uwagę przy wyborze krajów do analizy. W kolejnym kroku, dokonana została ocena poziomu wpływów podatkowych, płatności transferowych oraz pierwotnych i wtórnych nierówności dochodowych. W rozdziale tym, na podstawie własnej analizy statystycznej udowodniono pozytywny wpływ opodatkowania i transferów socjalnych na poziom nierówności dochodowych.

Ostatni rozdział rozpoczyna się omówieniem metody analizy danych empirycznych, która stanowi wprowadzenie do przeprowadzonego w dalszej części modelowania ekonometrycznego. Następnie zdefiniowana została zmienna objaśniana i potencjalne zmienne objaśniające. W celu zbadania związku między poziomem nierówności dochodowych, a poziomem płatności transferowych i opodatkowania, dla każdego kraju skonstruowane zostały dwa modele ekonometryczne – jeden model ze wszystkimi zmiennymi objaśniającymi dotyczącymi płatności transferowych, zaś drugi dotyczący opodatkowania. Następnie przeprowadzone zostały testy weryfikacyjne otrzymanych wyników i interpretacja parametrów strukturalnych modeli ekonometrycznych. Na koniec, przeprowadzono analizę korelacyjną między poziomem wtórnych nierówności dochodowych a poziomem płatności transferowych i wydatków podatkowych.

Rozprawę kończą wnioski z własnej analizy oraz spostrzeżenia autorki, które sformułowane zostały na podstawie materiału przedstawionego w rozprawie.

W pracy wykorzystano krajową oraz zagraniczną literaturę przedmiotu podejmującą problematykę nierówności dochodowych, systemów podatkowych, płatności transferowych oraz polityki społecznej. Badania zostały oparte na danych statystycznych agregowanych przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, Banku Światowego oraz Eurostatu. Wykorzystane zostały następujące metody badawcze: metoda gromadzenia i analizowania materiałów, metoda historyczna, metoda opisowa, metoda porównawcza, metoda analizy i krytyki piśmiennictwa, metody statystyczne i ekonometryczne.

Zakres czasowy badania obejmuje lata 2004-2015. Jest to uwarunkowane dostępnością danych statystycznych związanych z wydatkami na płatności transferowe i ze względu na to

nie było możliwe wydłużenie zakresu czasowego. Kraje jakie zostały wybrane do analizy należą do grupy bardzo wysoko rozwiniętych i charakteryzują się dostępnymi danymi o zróżnicowanym poziomie wpływów podatkowych oraz wydatków przeznaczanych na płatności transferowe. Kryteria te spełniły wybrane 23 kraje OECD: Austria, Kanada, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Irlandia, Włochy, Norwegia, Polska, Szwecja, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Belgia, Czechy, Grecja, Islandia, Łotwa, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania i Estonia.

Zagadnienie nierówności dochodowych stało się w ostatnich latach jednym z najbardziej aktualnych problemów społeczno-gospodarczych. Główną przyczyną, że zagadnienie nierówności dochodowych stało się tak eksponowane, jest znaczące pogłębienie się zróżnicowania dochodowego w wielu państwach wysoko rozwiniętych (w tym europejskich). Wzrost nierówności dochodowych zaobserwowany został nie tylko w krajach prowadzących liberalną politykę gospodarczą, ale także w krajach zwykle postrzeganych jako bardziej egalitarne. Analiza zróżnicowania rozkładu dochodu stanowi bardzo ważny obszar badawczy, gdyż dotyczy problematyki niejednorodności w poziomie życia poszczególnych grup społeczeństwa. Dochód gospodarstwa domowego nie jest jedyną, ale w dalszym ciągu pozostaje kluczową zmienną, która różnicuje jakość życia mieszkańców danego państwa. Z kolei zróżnicowanie dochodowe stanowi przesłankę do interwencji państwa w mechanizm rynkowy. Interwencja ta odbywa się poprzez proces gromadzenia dochodów publicznych oraz dokonywaniu wydatków, które prowadzą do wtórnej redystrybucji dochodów społeczeństwa. Ze źródeł tych finansowane są m.in. zasiłki i transfery socjalne na rzecz grup społecznych, które nie uzyskują dochodów z tytułu świadczenia pracy, a także odbywa się nieodpłatne dostarczanie dóbr publicznych.

Przeprowadzona analiza pokazała, że wybrane państwa OECD są zróżnicowane w zakresie występujących nierówności dochodowych. Ocena gospodarek na podstawie współczynnika Giniego przed opodatkowaniem i transferami socjalnymi wskazała, że poziom rynkowych nierówności dochodowych wśród badanych krajów jest najniższy w Islandii, Norwegii, Słowacji i Danii, a najwyższy w Irlandii, Portugalii, Grecji i Wielkiej Brytanii. Ocena wysokości współczynnika Giniego po opodatkowaniu i transferach socjalnych pokazała, że poziom nierówności po redystrybucji dochodów jest najniższy w Słowenii, Danii, Norwegii, Słowacji oraz Czechach, zaś najwyższy w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Łotwie i Portugalii. Z kolei wyniki analizy wpływu opodatkowania i płatności transferowych na poziom nierówności dochodowych udowodniły, że na przestrzeni lat 2004-2015 rozwarstwienie dochodowe w największym stopniu zostało zredukowane poprzez opodatkowanie i transfery w

Finlandii (o 45,9%), Słowenii (45,3%), Belgii (44,3%), Irlandii (43,5%), Austrii (43,4%) oraz Czechach (43,3%). Z kolei, w najmniejszym stopniu podatki oraz transfery zmniejszyły nierówności w Stanach Zjednoczonych (o 23%), Kanadzie (o 27%) oraz Łotwie (27,5%). Wynika z tego, że wybrane kraje OECD prowadzą aktywną politykę redystrybucji dochodów, realizowaną za pośrednictwem systemu fiskalnego. Wskaźnik Giniego dla dochodów rozporządzalnych (po opodatkowaniu, oskładkowaniu i transferach socjalnych) jest przeciętnie o 36,92% niższy w porównaniu z analogicznym wskaźnikiem wyznaczonym dla dochodów rynkowych (przed opodatkowaniem, oskładkowaniem i transferami socjalnymi). Wysoki poziom pierwotnych dysproporcji dochodowych istniejący obecnie w państwach OECD wywołuje konieczność prowadzenia aktywnej polityki redystrybucyjnej. Do władz każdego państwa należy decyzja o tym, w jakim stopniu do zmniejszenia nierówności wykorzystane zostaną instrumenty wydatkowe, a w jakim system podatkowy.

Badania przeprowadzone w rozprawie wyraźnie wskazują na występowanie istotnej zależności między poziomem pierwotnych i wtórnych nierówności dochodowych, a poziomem opodatkowania i płatności transferowych. Podstawowymi narzędziami redystrybucji, które posiadają szczególny wpływ na nierówności w dochodach społeczeństwa, są płatności transferowe (świadczenia emerytalne, renty inwalidzkie, świadczenia dla osób bezrobotnych, świadczenia dla rodzin) oraz opodatkowanie (podatek od dochodu i zysków kapitałowych osób fizycznych, składki na ubezpieczenia społeczne, podatki majątkowe, podatki konsumpcyjne).

Przeprowadzone modelowanie ekonometryczne miało na celu wyjaśnienie mechanizmu zmian zachodzących w analizowanym zjawisku pierwotnych nierówności dochodów. Skonstruowane modele ekonometryczne pokazały zależność oddziaływania z jednej strony wpływów podatkowych oraz z drugiej strony wydatków transferowych na poziom nierówności dochodów. Zbudowano dobrze dopasowane do danych empirycznych modele ekonometryczne dla pierwotnych nierówności dochodów mierzonych współczynnikiem Giniego przed opodatkowaniem i transferami socjalnymi. Okazało się, że zarówno system podatkowy, jak i transfery pieniężne mają bardzo istotny wpływ na poziom nierówności dochodów. Polityka podatkowa i redystrybucyjna w analizowanych krajach przybiera różne formy. Zastosowane testy wykazały, że poziom wydatków na świadczenia emerytalne, na renty inwalidzkie, dla bezrobotnych i rodzin oraz poziom wpływów z podatku od dochodu i zysków kapitałowych osób fizycznych, podatku od nieruchomości, towarów i usług oraz ze składek na ubezpieczenia społeczne w każdym z analizowanych krajów OECD w odmienny sposób mają statystycznie istotny wpływ na poziom pierwotnych nierówności dochodów gospodarstw domowych. Wyniki obliczeń wskazują na to, że oceny parametrów strukturalnych nie są obciążone

znaczącymi błędami, a wartości współczynników determinacji są wystarczająco duże. Oszacowane w rozprawie modele ekonometryczne mogą być także użyteczne dla prognoz i analiz gospodarczych, ponieważ dostarczają precyzyjnych ilościowych informacji zarówno o kierunku, jak i o sile tych zależności.

Dalsze badania skupiły się na analizie korelacyjnej wtórnych nierówności dochodowych, ponieważ nierówności pierwotne nie stanowią ostatecznej formy nierówności dochodów. Analiza wykazała, że:

- brak jest statystycznie istotnego związku między poziomem wtórnych nierówności dochodowych a poziomem wydatków na świadczenia emerytalne oraz poziomem wpływów z podatku od nieruchomości.
- istnieje wyraźna zależność między poziomem wtórnych nierówności dochodowych a poziomem wydatków na świadczenia dla bezrobotnych oraz poziomem wpływów z podatku od dochodu i zysków kapitałowych osób fizycznych, a także wpływów ze składek na ubezpieczenia społeczne. Im wyższe wydatki na świadczenia dla bezrobotnych danego państwa, tym niższe występują w nim nierówności wtórne. Ponadto, wraz ze wzrostem wpływów z podatku od dochodu i zysków kapitałowych osób fizycznych lub wpływów ze składek na ubezpieczenia społeczne danego państwa, maleje poziom wtórnych nierówności dochodowych.
- występuje istotna zależność między poziomem wtórnych nierówności dochodowych a poziomem wydatków na świadczenia dla rodzin oraz wydatków na renty inwalidzkie, a także poziomem wpływów z podatku od towarów i usług. Im wyższe wydatki na świadczenia dla rodzin lub wydatki na renty inwalidzkie danego państwa, tym niższe występują w nim nierówności wtórne. Ponadto, w krajach charakteryzujących się wysokimi wpływami z podatku od towarów i usług, występują niższe nierówności wtórne.

Z analizowanych rodzajów płatności transferowych, największy wpływ na zmniejszenie poziomu nierówności dochodowych mierzonych za pomocą współczynnika Giniego po opodatkowaniu i transferach socjalnych mają transfery pieniężne w postaci świadczeń dla rodzin oraz świadczeń na renty inwalidzkie. Zaś największy wpływ na ostateczny poziom nierówności dochodowych po stronie opodatkowania mają wpływy z podatków od towarów i usług oraz wpływy z podatku od dochodu i zysków kapitałowych osób fizycznych.

Wyniki badań w pełni potwierdziły postawioną w rozprawie hipotezę, że poziom pierwotnych i wtórnych nierówności dochodowych determinowany jest wydatkami na płatności transferowe oraz wpływami podatkowymi. Ponadto, w przeprowadzonej analizie wykazane zostało, że transfery socjalne w większym stopniu niż sposoby opodatkowania

wpływają na zmniejszenie poziomu wtórnych nierówności dochodów. Mimo to należy podkreślić, że podatki również mogą skutecznie wspierać to oddziaływanie. Zarówno transfery pieniężne, jak i różnego rodzaju podatki to instrumenty, dzięki którym państwo może skutecznie zmniejszyć różnice w podziale dochodów, a tym samym wpływać na maksymalizację dobrobytu społecznego. Wnioski płynące z analizy posiadają walory aplikacyjne dla celów polityki ekonomiczno-społecznej poprzez wskazanie narzędzi polityki gospodarczej, które w największy sposób przyczyniają się do kształtowania nierówności w rozkładzie dochodów.

Występowanie negatywnych zjawisk w gospodarce, m.in. takich jak raptowny spadek stopy życiowej znacznej liczby obywateli oraz istnienie rozległej sfery ubóstwa przy jednoczesnym pogłębianiu się nierówności dochodowych, to istotne dziedziny życia, z którymi przeciętny obywatel nie jest w stanie sobie sam poradzić. Interwencja ze strony państwa w zmniejszaniu skali tych pejoratywnych zjawisk jest jak najbardziej pożądana. Każdy kraj powinien skupić się na wprowadzaniu regulacji i przepisów, aby nierówności dochodowe były minimalizowane, a nie zwiększane. Pozostawione samym sobie, nierówności będą narastać. Aby obniżenie nierówności rzeczywiście nastąpiło, wymagana jest skoordynowana polityka gospodarcza państwa, opierająca się z jednej strony na wzmocnieniu pewnych instytucji, z drugiej zaś na umiejętnym wykorzystaniu polityki podatkowej oraz polityki transferów socjalnych. Do sposobów ograniczania przez państwo nierówności dochodowych należy stosowanie progresywnego opodatkowania fiskalnego i redystrybucja części uzyskanych w ten sposób przychodów poprzez system opieki społecznej, a także różnego rodzaju usługi społeczne, które zmniejszyłyby negatywne konsekwencje działania rynku oraz utworzyłyby ochronę socjalną dla ludności znajdującej się na najniższym szczeblu drabiny społecznej.